

En bog i Carsten Niebuhr Biblioteket

Udgivet af C.L. Davids Fond og Samling

og Carsten Niebuhr Afdelingen

ved Københavns Universitet

Beskrivelse af
Arabien *ud fra egne*
iagttagelser og i landet selv
samlede efterretninger
affattet af
Carsten Niebuhr

Med indledning af Niels Peter Lemche

Oversat fra tysk af Hans Christian Fink

Forlaget Vandkunsten

Indhold

Indledning af *Niels Peter Lemche* 7

Beskrivelse af Arabien *ud fra*

egne iagttagelser og i landet selv samlede

efterretninger affattet af Carsten Niebuhr 15

Oplysning om kobbertavlerne 411

Notat om de arabiske navnes former

og transskriberingen i almindelighed 413

Michaelis' *hundrede spørgsmål*

til den store Arabienekspedition 415

Indledning

Den kongelige instruks til Den Store Arabien-ekspedition (1761-67)

Johann David Michaelis (1717-1791), siden 1750 professor ved universitetet i Göttingen og en af datidens lærdeste teologer og orientaler, havde en afgørende betydning for, at Den Store Arabienekspedition overhovedet kom af sted. Forarbejdet hertil indledtes af en korrespondance mellem Michaelis og Grev Bernstorff i København. Korrespondancen daterer sig til 1756, men Michaelis forelagde sine tanker om projektet allerede i 1753 med en rundskrivelse til europæiske lærde med en invitation til at indlade sig i et seriøst videnskabeligt projekt til udforskningen af den arabiske verden. Det var endnu ikke på det tidspunkt en given ting, at ekspeditionen skulle ende med at være dansk finansieret og ledet. Det blev imidlertid Bernstorff, som i samarbejde med Michaelis og andre lærde fik stablet en ekspedition på benene og skaffede midlerne dertil fra den danske stat, det vil sige kong Frederik V.

Til brug for ekspeditionen udarbejdedes to dokumenter, en kongelig instruks, der daterer sig til den 15. december 1760, og en liste på hundrede spørgsmål forfattet af Michaelis. Ifølge Frederik Christian von

Haven, som opfattede sig selv som ekspeditionens leder og indførte teksten til instruksens i sin rejsedagbog, fik ekspeditionens medlemmer ikke instruksens at se, førend den forelå i endelig udgave. Den kongelige instruktion havde ellers været længe undervejs og var fremkommet delvist gennem en brevudveksling mellem Michaelis og Grev Bernstorff, der indledtes allerede i 1756. I sidste instans var Michaelis' overvejelser blevet suppleret med flere responser indhentet fra en række af danske videnskabsmænd, justitsråd J.C. Kall, professorerne P. Ascanius, G.C. Oeder og C.G. Kratzenstein (de sidste tre var repræsentanter for naturvidenskaben). Som sådan repræsenterede den et typisk billede af oplysningstidens mangesidige videnskabelige interesser.

Ifølge von Haven var det kun muligt for ekspeditionens deltagere, det vil sige von Haven, at komme med enkelte forslag til rejseruten.* Leder af ekspeditionen var von Haven dog ikke, selv om Michaelis måske gerne havde set det. Instruksens rummer i sin indledning en omhyggelig redegørelse for, at alle ekspeditionens medlemmer er lige, og at tvistigheder afgøres af majoriteten. Næppe den bedste ledelsesmodel for en videnskabelig ekspedition, der skulle rejse under – efter datidens standard – ekstreme vilkår! Sandsynligvis ligger her den væsentlige årsag til de stridigheder, der plagede ekspeditionen i dens første år, og som blev inspira-

*) Von Havens rejsedagbog, der ikke blot er en dagbog i ordets sædvanlige betydning, men en officiel dokumentation for ekspeditionens og især von Havens aktiviteter, er udgivet af Anne Haslund Hansen og Stig T. Rasmussen, *Frederik Christian von Havens Rejsejournal fra Den Arabiske Rejse*

1760-1763, København 2005. En dansk oversættelse af den på tysk affattede instruks findes i Stig T. Rasmussen (udg.), *Den Arabiske Rejse 1761-1767. En dansk ekspedition set i videnskabshistorisk perspektiv*, København 1990 (2. udgave 1997), s. 59-80.

tionskilden for Thorkild Hansens valg af von Haven som skurken i sin historiske roman om ekspeditionen, *Det Lykkelige Arabien* (1962).

Den givne ledelsesmodel er formentlig et vidnesbyrd om oprindelsen til instruksen. Instruksen var således næppe udarbejdet af et embedsmandssystem med et skarpt opdelt hierarki, men af en kreds af lærde ved universitetet, hvor en konsensuskultur var under opbygning. Man diskuterede sagerne, indtil alle var enige, eller traf beslutninger ved afstemning. Denne universitetskultur afskaffedes først mere end to hundrede år senere. Instruksens udprægede interdisciplinære indhold (den term anvendte man dog ikke i datiden), vidner også herom, idet det peger hen på et ligeberettiget samarbejde mellem flere videnskabsgrene uden nogen dominerende stilling for teologien.

Teologiske problemstillinger kommer faktisk først frem hen imod slutningen af instruksen, og da nærmest som en biting i forbindelse med kortlægningen af Det Røde Hav. Her noteres det specielt, at det er af interesse at finde ud af, hvor israelitterne havde overskredet havet. Ellers koncentrerer denne del sig om bibelmanuskripter – der henvises specifikt til hebraiske og græske – og til von Havens forpligtelse til at notere informationer af tekstkritisk betydning. Andre teologiske problemstillinger tages ikke op, om end der er en generel henvisning til Michaelis' spørgsmål.

Det fremgår tillige af rækkefølgen, hvori de enkelte ekspeditionsmedlemmers forpligtelser opregnes, at von Haven af de danske myndigheder ikke betragtedes som nogen officiel leder af ekspeditionen. Først nævnes Peter Forsskål, ekspeditionens ubestridte betydeligste videnskabelige navn, elev af Carl von Linné. Det gøres udtrykkeligt, at ekspeditionens medlemmer er forpligtede til at følge Linnés anvisninger og metode og at komplementere ham i det omfang, det er muligt. Forsskåls opgaver er naturhistoriske, botaniske såvel som zoologiske. Placeringen af naturvidenskaben først er bemærkelsesværdig og vidner om, at vægten i oplysningstiden mellem de forskellige videnskaber ændrede sig. Det ville således tidligere nærmest have været utænkeligt ikke at prioritere teologiske problemstillinger højest.

Efter instruksens til Forsskål kommer ordrene til lægen Christian Carl Kramer, hvis opgaver primært er medicinske. Han skal tage sig af ekspeditionens sundhedstilstand. Derudover kan han beskæftige sig med orientalske sygdomme, men det er ikke det vigtigste aspekt af hans virksomhed.

Instruksens til Carsten Niebuhr, som følger, er udførlig og meget præcis. Det er Niebuhrs opgave at kortlægge Den Arabiske Halvøes geografi i det omfang det er muligt. Især skal han forbedre det eksisterende kartografiske materiale. Arabiens geografi rummer imidlertid mere end den fysiske beskrivelse af Arabien, og Niebuhr får derfor også til opgave at studere Arabiens kulturgeografi. Han skal i den forbindelse tillige studere lokalbefolkningen – i dag ville vi tale om etnografiske studier.

Instruksens til von Haven kommer til sidst. Indholdet heraf er allerede omtalt, og det er i forbindelse med hans aktiviteter, at henvisningerne til Det Gamle Testamente optræder.

En bemærkelsesværdig side af instruksens handler om ekspeditionens holdning til lokalbefolkningen. Mens den europæiske arrogance stikker hovedet frem sine steder i instruksens, f.eks. når der tales om de uvildende muhamedanere, så pålægges det med største strenghed ekspeditionens medlemmer ikke at vise denne arrogance over for lokalbefolkningen, men tværtimod at respektere dennes sæder og skikke. Skulle et medlem af ekspeditionen handle mod dette punkt i instruksens og komme i vanskeligheder, ja, så vasker man i København sine hænder. Vedkommende må klare sig selv, og det tilrådes ikke andre medlemmer at træde for kraftigt ind til fordel for et medlem, der således selvforskyldt er kommet i vanskeligheder.

Michaelis' hundrede spørgsmål

Originalmanuskriptet til den kongelige instruks eksisterer ikke mere. Den er først i nyere tid blevet udgivet i sin helhed på grundlag af afskriften heraf i von

Havens rejsedagbog. Michaelis aftrykte med enkelte udeladelser instruksens i sine spørgsmål til ekspeditionen, der blev udgivet i 1762.* Udeladelserne omfatter paragrafferne, der vedrører ekspeditionens ledelse, som sikkert var for liberale for den tyske professor. Det var sandsynligvis ikke, fordi han i princippet var mod en sådan ledelsesstil, men snarere fordi han klart måtte opponere mod, at professorerne ikke skulle lede ekspeditionen, men stilles lige med personer uden denne rang. Rækkefølgen af spørgsmålene i Michaelis' *Fragebuch* viser visse afvigelser i forhold til den kongelige instruks og afslører, at Michaelis i højere grad, end man måske skulle formode, er dirigeret af mere snævre teologiske interesser end dem, der kommer til udtryk i den kongelige instruks. Bibelen står således fra første færd i centrum for Michaelis' interesse; hans første spørgsmål lyder f.eks.: »Hvad er **הַיָּם**, som har givet navnet til Det Røde Hav, og som også vokser i Nilen?« Hertil kan bemærkes, at **הַיָּם** (*sûf*) i Det Gamle Testamente er betegnelsen på havet, som skilte sig foran israelitterne på deres flugt fra Egypten (Anden Mosebog 13,18; 15,4), og som den græske oversættelse fra oldtiden gengiver som Det Røde Hav. Betydningen er imidlertid »sivhavet«, ikke Det Røde Hav, men det vidste Michaelis ikke, eftersom betydningen af det hebraiske ord på hans tid endnu var uafklaret. Selve fænomenet med havets vande, der deler sig, gør i øvrigt ikke Michaelis urolig. Det, der står i Bibelen, er for ham konkret og virkeligt. Spørgsmålet er blot, hvori de nærmere omstændigheder bestod. Michaelis var på den måde ikke banebrydende inden for den kritiske bibelvidenskab, der så småt begyndte at vokse frem i hans samtid, og han har næppe haft nogen sympati for sin kollega Hermann Samuel Reimarus (1694-1768), der var professor i Hamburg. Reimarus havde således en ganske anderledes opfattelse af den israelitiske udvandring af Egypten end Michaelis. Ifølge Reimarus kunne man ikke helt stole på den bibelske beretning, for med det antal israelitter, der vandrede ud af Egypten,

*) Johann David Michaelis, *Fragen an eine Gesellschaft Gelehrter Männer, die auf Befehl Ihro Majestät des Königes von Dänne-*

mark nach Arabien reisen, Frankfurt a.M. 1762, et digert værk på fem hundrede sider.

var de første for længst ankommet til Det Hellige Land, inden de sidste var kommet ud af Egypten. Ser man spørgsmålsbogen igennem, fremgår det tydeligt, at Michaelis primært sigter mod oplysninger, der kan benyttes inden for hans fag forstået i snæver forstand, det vil sige bibelforskningen. Således centerer det andet spørgsmål sig igen om udvandringen fra Egypten: »Om tidevandet ved den yderste spids af Det Røde Hav, dets tider, styrke og dybde samt havbunden på det sted hvor israelitterne gik over ...« Der spørges ikke efter oplysninger om ebbe og flod i almindelighed, men om omstændigheder, der kan belyse det gammeltestamentlige mirakel.

Senere følger alle mulige slags detailspørgsmål, hvoraf langt de fleste har en eller anden berøring til Bibelen, herunder spørgsmål, der relaterer sig til vagnetunderet og mannaen (Anden Mosebog 16). Der spørges ind til den mirakuløse måde, hvorpå Gud skaffede israelitterne føde under deres vandring i ørkenen ved at lede et vagnettræk hen over deres lejr og ved hver morgen at lade ørkenen dække af et lag manna, der fungerede som brød og kunne samles op og spises. I de tilfælde, hvor spørgsmålene afviger fra denne linje, handler det i reglen om efterkontrol af informationer hos antikke forfattere.

Der er ingen grund til at gå i yderligere detaljer med de enkelte spørgsmål i Michaelis' katalog. Der er derimod grund til at understrege, at der er en latent konflikt mellem Michaelis' spørgsmål og hensigterne i den kongelige instruks. Hos Michaelis har teologiske problemstillinger forrang; i den kongelige instruks er de relegeret til en sekundær plads. Dette forhold afspejler den videnskabelige diskussion i oplysningstiden og vidner om, at det videnskabelige verdensbillede var ved at ændre sig fundamentalt. Teologernes hidtidige kontrol med naturvidenskaberne var blevet brudt. Fra teologisk hold var man næppe klar over, hvad der var undervejs, men så positivt på udviklingen af naturvidenskaberne, idet man var overbevist om, at de

kunne kaste vigtigt nyt lys over Bibelen. På det punkt repræsenterede Michaelis oplysningsteologien på bedste vis, og den gængse overbevisning var kernen i det forslag til Arabienekspeditionen, som han havde udkastet. Andre videnskaber end teologien har da også lige siden oplysningstiden kunnet kaste nyt lys over Bibelen, men nok ikke på den måde, som datidens teologer havde forventet det. Snarere end at bekræfte oplysningerne i Bibelen bragte andre videnskaber, humanistiske såvel som naturvidenskabelige, således Bibelen i betydelige vanskeligheder, fordi det efterhånden stod klart, at videnskaben ikke bekræftede, hvad der stod i Bibelen, men modsagde store dele heraf. Carl von Linné's nye inddelinger af plante- og dyreriget resulterede f.eks. i et klart brud med Bibelens klassifikationer. I den forbindelse er Bibelens påstand om, at haren er en drøvtygger, berømt eller berygtet.

Kernen i Michaelis' spørgsmålsbog retter sig mod von Havens indsats, og der er ingen tvivl om, at Michaelis havde de største forventninger til von Haven, der havde været hans student. Da von Haven som den første af ekspeditionens deltagere døde, aftog Michaelis' interesse derfor ikke helt uforståeligt for projektet. Filologen og studenten von Haven var ikke mere. Michaelis havde ganske vist stor respekt for Forsskål som videnskabsmand og lærd og satte sikkert mere pris på Forsskål end von Haven. Han udtalte selv, at Forsskål uden tvivl, hvis han havde opholdt sig længe i Göttingen, havde opnået færdigheder i det arabiske sprog, der ville have kunnet måle sig med von Havens. Men efter von Havens død blev ekspeditionens slagside til fordel for naturvidenskaberne mere markant, og ingen henvisning til noget, som kunne være af interesse for bibelvidenskaben, ville nu være tilvejebragt af en humanist, men af naturvidenskabsmænd. Da Forsskål døde, var den sidste akademiker borte, og kun den upåagtede landmåler og ingeniørofficer Carsten Niebuhr var tilbage. Michaelis har åbenbart levet i et for indskrænket centraleuropæisk universi-

tetsmiljø til, at han kunne forestille sig, at denne soldat kunne tilvejebringe noget værdifuldt. Det hjalp sikkert heller ikke på Michaelis' velvilje, at Niebuhr undertiden og implicit indføjede kritik af den lærde teolog, som da han i sin *Beskrivelse af Arabien* kort gør opmærksom på, at han under indtryk af de lokale forhold fandt det klogest ikke at gennemføre et eksperiment, som Michaelis havde anbefalet. Den lærde professor havde nok vanskeligt ved at acceptere en sådan selvstændighed hos en geme landmåler.

Niebuhr, der ingen anelse kunne have om de ændrede vinde i Göttingen, besøgte Michaelis på sin hjemrejse fra Østen. Mødet blev efter sigende ikke nogen succes. Mere frapperende var Michaelis' reaktion, da Niebuhr sendte ham manuskriptet til sin beskrivelse af Arabien med en anmodning om, at Michaelis skulle gennemlæse det og rette i det. Der kom ingen reaktion overhovedet. Michaelis svarede ikke med et ord. Niebuhr valgte så selv i 1772 at publicere sin *Beschreibung von Arabien aus eigenen Beobachtungen und im Lande selbst gesammelten Nachrichten abgefasst von Carsten Niebuhr*, hvori han efter bedste evne besvarede Michaelis' spørgsmål. I forordet til sin beskrivelse ganske kortfattet – det første spørgsmål om ۶۱۵ således: Sp. I. ۶۱۵ planta aquatica, ar. ديس – men i selve beskrivelsen mere udførligt. Den samvittighedsfulde Niebuhr nærede ingen intentioner om at fravige den kongelige instruks eller at negligere Michaelis' *Fragebuch*.

Bemærkelsesværdigt er det, at Michaelis i sin posthumt udgivne levnedbeskrivelse fra 1793* faktisk udtaler sig positivt om Niebuhr. Han nævner ganske vist, at Niebuhr ikke havde været hans valg – den kandidat, han havde udset sig, afslog tilbuddet om at deltage i ekspeditionen, hvorefter Niebuhr blev udpeget af de danske myndigheder – men han omtaler Niebuhrs beskrivelse af rejsen som »mesterlig«. Måske havde Michaelis taget sig tid til at læse Niebuhrs beretning, efter at den var blevet udgivet, og havde fundet at den faktisk ikke var så dårlig endda. Niebuhr var da for

*) Udgivet af J.M. Hassencamp, *J. D. Michaelis Lebensbeschreibung*.

længst blevet »opdaget« og læst i Göttingen, og få år efter Michaelis' død kunne den unge göttingerforsker Georg Friedrich Grotefend fremlægge sit forslag til tydningen af kileskriften (1800) baseret på det materiale, som Niebuhr med stor ihærdighed og præcision havde optegnet og udgivet.

Niebuhrs Beskrivelse af Arabien

Beskrivelse af Arabien indeholder Carsten Niebuhrs videnskabelige rapport om resultaterne af Arabienekspeditionen. Værket er i nutidens øjne blevet overskygget af Niebuhrs *Rejsebeskrivelse fra Arabien og andre omkringliggende lande*, hvis første to bind udkom i 1774-1778, mens det tredje bind udkom posthumt i 1837. Det er næppe helt retfærdigt. Rejseberetningen indeholder Niebuhrs dagbog og rummer et væld af videnskabelige iagttagelser, men alt er arrangeret kronologisk, det vil sige i forbindelse med de punkter på rejsen, hvor Niebuhr fandt noget værd at notere, og ikke systematisk efter emner. Rejsedagbøgerne indeholder fortælling og drama og vil til enhver tid være spændende rejselekture fra en svunden tid. Rejsedagbøgerne gør det imidlertid ikke ud for at være en videnskabelig rapport om ekspeditionens resultater. Den videnskabelige rapport foreligger i *Beskrivelse af Arabien*.

Carsten Niebuhr var givetvis selv opmærksom på dette, eftersom han helt tydeligt prioriterede udgivelsen af *Beskrivelse af Arabien* højest. Værket udkom allerede i 1772. Han gør i værket, som grundet hans uddannelse som landmåler især koncentrerer sig om geografi og næringsliv, metodisk rede for de videnskabelige resultater af Arabienekspeditionen. Hermed kunne han sætte et officielt punktum for ekspeditionen, idet han nu havde levet op til forpligtelsen til at komme med en videnskabelig redegørelse for dens resultater.*

*) Efter udgivelsen af *Beskrivelse af Arabien* i 1772 sørgede Niebuhr også for, at Forsskåls indsats blev offentlig kendt ved udgivelsen af to publikationer i 1775, *Descriptiones ani-*

Værket var, da det udkom, det første af sin art og vandt hurtig international videnskabelig anerkendelse. Allerede året efter udgivelsen udkom en fransk oversættelse, *Description de l'Arabie: D'après les observations et recherches faites dans le pays même*, og snart efter fulgte en hollandsk oversættelse af værket. Det er dediceret til kongen og indledes af Niebuhrs »Forbemærkning«, hvis vigtigste information måske handler om ekspeditionsmedlemmernes kranke skæbne, som Niebuhr tilskriver den omstændighed, at ekspeditionen var for stor, og at man derfor for sent begyndte at leve efter orientalsk skik og brug. Det var og er stadig en gylden regel, at skal man rejse i Orienten, bør man glemme sine europæiske vaner, og det vil først og fremmest sige sine europæiske spisevaner, som i det varme klima er en invitation til dårligdomme, ikke mindst dysenteri. Derudover kommer Niebuhr i indledningen ind på en række fund og erhvervelser, som han har gjort under sin rejse, og svarer konkret, om end meget kortfattet på et udvalg af Michaelis' spørgsmål.

Værket er inddelt i to dele, hvoraf den første indeholder en generel indføring i Arabiens geografi og i sæder og skikke hos araberne, mens den anden del indeholder en nærmere beskrivelse af de forskellige provinser i Arabien, fra Yemen i syd til Sinaihalvøen i nordvest. Desuden findes her en redegørelse for beduininstammerne i Arabien.

Metodikken i den første del er interessant. Niebuhr kommer hele spektret rundt. Han indleder med en generel beskrivelse af geografien og en redegørelse for klimaet og går derefter over til en beskrivelse af den arabiske befolkning begyndende med adelen (vi befinder os endnu før den franske revolution) og de genealogiske forhold. Derefter behandler han religionen, forholdsvis kortfattet, men stadig sagligt. Han beretter om arabernes karakter og sædvaner, og om deres forhold til fremmede, herunder den navnkundige arabiske gæstfrihed, hvilket leder ham til en beskrivelse af deres kostvaner, boliger og klædedragt. Han behand-

malium, avium, amphibiorum, piscium, insectorum, vermium, quae in itin. Orient. observavit Petrus Forskal. Samme år udkom også Forsskåls *Icones rerum naturalium*.

ler skikke og brug som flerkoneri og omskærelse relativt udførligt.

Herefter ændrer han perspektiv, og det arabiske sprog og den arabiske skrift kommer i centrum. Har man været i tvivl om Niebuhrs kvalifikationer på netop dette punkt, bør man ikke mere være det, når man har læst disse lærde afsnit. Niebuhr har ikke spildt tiden i Arabien, men har erhvervet sig et solidt kendskab til emner, som må have ligget langt uden for landmålerens horisont, herunder det arabiske sprog. I de i bogen publicerede gengivelser af arabiske indskrifter og forskellige arabiske skrifttyper demonstrerer Niebuhr tillige sin navnkundige evne til præcist at gengive, hvad han ser, hvilket fik betydning, da orientalerne senere begyndte at anvende hans afskrifter til tydnin-gen af kileskriften.

Den efterfølgende del af indledningen er viet arabernes kultur, litteraturen og ikke mindst de eksakte videnskaber, herunder den arabiske astronomi og lægekunst. Den første del rundes af med en gennemgang af agerbruget i Arabien, samt med drøftelser af Arabiens fauna og botanik.

Niebuhrs beskrivelse af Arabien var af grundlæggende betydning for europæerens kendskab til Arabien, og han fremstår derfor som en pioner i forhold til det næste århundredes opdagelsesrejsende i Arabien som, for at nævne nogle af de kendteste, Johann Ludwig Burckhardt (1784-1817) og Charles Doughty (1843-1926). Deres værker erstatter ikke Niebuhrs beskrivelse, men følger sig snarere ind i køen af rejseberetninger fra Arabien. Da Arabien i årene frem til den første ver-

denskrig modtog større og større politisk bevågenhed fra de europæiske stormagter, og de opdagelsesrejsende lige såvel som arkæologerne, som opsøgte Arabien i større og større antal, i reglen havde andre opgaver end de strengt videnskabelige, er disse sidstnævnte da også af en anden karakter. Således var den kendte østrigske etnograf Alois Musil (1868-1944) agent for den østrigske stat, og den tyske orientrejsende Max Freiherr von Oppenheim (1860-1946), som forfattede et mægtigt værk om beduinerne, var simpelthen leder af det tyske efterretningskontor for Mellemøsten.

Man kunne måske på nogle punkter have ønsket sig en mere udførlig beskrivelse af Arabien. Arabernes religion beskrives, men meget kunne være føjet til. Man kan også undre sig over rækkefølgen af emner, idet beskrivelsen af fauna og flora, som kommer til sidst, nok havde hørt hjemme tidligere i forbindelse med den almene karakteristik af Arabiens geografi. Disse begrænsninger bør man imidlertid ikke klandre Niebuhr for. Det var naturligvis forventningen hos dem, der udsendte ekspeditionen, at den ville resultere i en meget udførlig rapport om resultaterne; men alle specialister på nær landmåleren døde undervejs. Niebuhr var ikke specialist i emner som religion og botanik, og han havde ingen akademiske grader i semitisk filologi. Faktisk udgør hans *Beskrivelse af Arabien* et imponerende forsøg på at »redde stumperne« af en ekspedition, som i mange henseender forliste. Carsten Niebuhr grundlagde ved udgivelsen af sit værk den videnskabelige udforskning af Arabien, og det er som sådan hans beskrivelse er af blivende betydning.

Beskrivelse af
Arabien *ud fra egne*
iagttagelser og i landet selv
samlede efterretninger
affattet af
Carsten Niebuhr

I. W. 1800

I. F. Gemers Sculp.

Indhold

Til Kongen 24

Forbemærkning 26

FØRSTE AFDELING

Om Arabien i det hele taget 55

Arabiens grænse og provinser 55

Jordens beskaffenhed, saltdale 56

Vejrliget i Arabien 56

Nordlys, stjernernes funklen 58

Fugtige og tørre vinde 58

Vinden smûm 59

Dug i Arabien 61

Arabernes adel og slægtsregister 61

Deres forskellige sekter og religioner 67

Zeiditternes og beiâsitternes læresætninger 68

Dervisher og santoner 70

Straffe for gudsbespottere 71

Muhamedanerne søger ikke at skaffe sig proselytter 71

De små tal i bogens margin angiver sidetal
i den oprindelige tyske udgave fra 1772.
Interne henvisninger i bogen og henvisninger
i Niebuhrs »Rejsebeskrivelse ...« er til disse tal.

Jøder og hedninge i Arabien	72
Arabernes opdragelse og karakter	74
Deres hævnbegær	77
Vaner ved mord	77
Tegn på jomfrudom	80
Morgenlændingenes renlighed	83
Muhamedanernes bedrag mod fremmede	83
Arabernes gæstfrihed	88
Deres hilsener, mad og drikke	90
Ceremonier ved sammenkomster	96
Arabernes bolig	99
Deres måde at sidde på	100
Arabernes, jødernes og banjanernes klædedragt	101
Forskellige måder at lade skægget vokse på	107
Leviratsægteskaber	108
Om der fødes flest drenge eller piger	109
Muhamedanernes flerkoneri	111
Morgenlændingenes omskærelse	114
Kastration af mennesker og dyr	117
Arabernes sprog og dialekter	118
Deres gamle skrifttegn	127
Gamle arabiske og persiske mønter	133
Muhamedanernes nyere skrifttegn	138
Deres hemmelige skrifttegn	142
Muhamedanernes videnskaber	143
Arabernes digtere og talere	144
Morgenlændingenes tidsregning	147

Arabernes astronomi	150
Deres hemmelige videnskaber ism Allâh osv.	157
Arabernes lægemiddelvidenskab	164
Om arabisk guld og jern og arabiske ædelstene	171
Forskellige træer i Arabien	174
Morgenlændingenes landbrug	180
Forskellige dyr og insekter	188

ANDEN AFDELING

Beskrivelse af de enkelte landskaber i Arabien

I	<i>Ard el Yemen, dvs. landskabet Yemen</i>	205
	1) <i>Yemen i snævrere forstand</i>	207
	Dette herredømmes situation, indbyggernes sekter og religion	207
	Dette lands historie	208
	Regeringsform og ærestitler	226
	Imamens indkomster og hær	229
	Indbyggernes kunster og handel	235
	Imamens amter i Tehâma:	
	1. <i>Amtet Mokka</i>	240
	2. <i>Amtet Osâb el Asfal, dvs. Nedre Osâb</i>	242
	3. <i>Amtet Zebîd</i>	243

4. *Amtet* Bayt al Faqîh 244
5. *Amtet* Hudaydah 245
6. *Amtet* Luhayyah 246

Amtter i den bjergrige egn, som:

1. *Amtet* Sanhân 247
2. *Amtet* Bellâd Ánes 250
3. *Amtet* Rodda 250
4. *Amtet* Machâreb el Ánes 251
5. *Amtet* Othuma 251
6. *Amtet* Jerîm 251
7. *Amtet* Mechâder 252
8. *Amtet* Yemen Ála 253
9. *Amtet* Kataba 254
10. *Amtet* Taás 255
11. *Amtet* Hodsjerîe 257
12. Beni Aklân *eller* Bellâd ibn Aklân 258
13. *Amtet* Uddên 258
14. *Amtet* Osâb el Ála *eller* Øvre Osâb 259
15. *Amtet* Kusma *eller* Kus Umma 259
16. *Amtet* Dsjêbi 261
17. *Amtet* Hofasch 262
18. *Amtet* Harras 262
19. *Amtet* الحيمه Heime el Asfal *eller* Nedre Heime 263
20. *Amtet* Heime el Ála *eller* Øvre Heime 263
21. *Amtet* Tulla 264

22. *Amtet eller* landskabet Hamdân 265
23. *Amtet eller* området Amrân 266
24. Chamîr 266

- 2) *Herredømmet* Aden 266
- 3) *Fyrstendømmet* Kaukebân 267
- 4) *Bellâd el* Kobail *eller* landskabet Haschid u Bekîl 270
- 5) *Området* Abu Arîsch 276
- 6) *Landstrækningen mellem* Abu Arîsch og Hedsjâs 278
- 7) *Landskabet* Chaulân 280
- 8) *Landskabet* Sahân 280
- 9) *Herredømmet* Nedsjerân 281
- 10) *Herredømmet* Kachtân 283
- 11) *Landskabet* Dsjôf 284
- Sabaernes vand 285
- 12) *Området* Nehhm 287
- 13) *Området* خولان Chaulân 288
- 14) *Landskabet* Jáfa يافع 289
- Distriktet Schahhr 289

- II *Landskabet Hadramaut* 290
Hvorfor Det lykkelige Arabien nu ikke længere
er så berømt som i forne tider 291
Forskellige byer hvis navne har megen lighed med
de af Moses nævnte 295
- III *Landskabet Oman* 299
- IV *Uafhængige herredømmer
i og ved Den Persiske Havbugt* 310
- V *Landskabet Láchsa eller Hadsjar* 335
- VI *Landskabet Nedsjed* 338
Nye sekter af en vis Abd el Wahheb 340
- VII *Landskabet Hedsjâs* 343
Sultanens herredømme i denne provins 343
Sherîf'en i Mekkas område 349
De uafhængige araberes område 365
- VIII *Forskellige beduinstammer
eller omstrejfende arabere* 367

- IX *Sinaibjergets Ørken* 383
Israels børns passage gennem Det Røde Hav 386
Navne på Den Arabiske Havbugt 399
Egyptens flod og Nilens udløb 399

*Observation af ebbe og flod
i Den Arabiske Havbugt i årene
1762 og 1763* 401

I Suez 401

Ved Hammam Faraûn 403

I Tôr 404

I Jedda 404

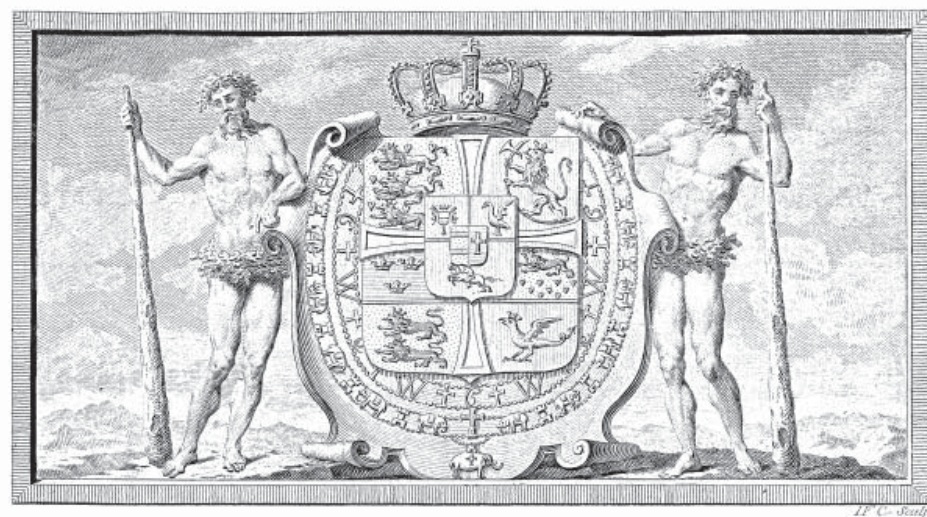
I Luhayyah 405

I Mokka 406

*Observationer af magnetnåleens afvigelser
formedelst et af hr. Bird i London
udarbejdet kompas* 408

*Observation af magnetnåleens afvigelse
formedelst et ordinært søkompas* 409

Til Kongen

Allernådigste Konge!

Det land hvoraf jeg underdanigst overrækker Deres Kongelige Majestæt en beskrivelse, fortjener netop så såre europæernes opmærksomhed, efterdi det altid har været berømt. Det bebos af en nation som aldrig har været betvunget af et fremmed folk, men tværtimod har udbredt sit herredømme og sprog, sin videnskab og religion vidt omkring. Vel tør jeg ikke håbe at de efterretninger fra dette land som jeg i denne bog gør bekendt, lever op til de forventninger verden med rette kunne nære i betragtning af den kongelige understøttelse som har sat mig i stand til at indsamle dem. Dog drister jeg mig til at hævde at kendskabet til dette land derved vil opnå en vækst som det ikke uden Frederik den Femtes og Christian den Syvendes glørværdige kærlighed til videnskaberne ville have opnået i de første mange år. Jeg dør i dybeste ærefrygt som

Deres Kongelige Majestæts

København,
den 15. september 1772

allerunderdanigste knægt
Carsten Niebuhr